

Lietuvos draudimo rinka ir globalizacijos sąlygos

Aleksandra Lezgovko

Asistentė vadybos mokslo magistrė
Klaipėdos universiteto
Socialinių mokslų fakulteto
Ekonomikos katedra
Minijos g. 153, Klaipėda LT-5804
Tel. (370 46) 38 58 05
El. paštas: altar@takas.lt

Straipsnyje aptariamas Lietuvos draudimo rinkos formavimavimas pasaulinės globalizacijos sąlygomis. Nagrinėjamas klausimas yra aktualus, kadangi kiekvienos valstybės viena iš normalaus egzistavimo ir finansinių santykių reguliavimo sąlygų yra tinkamas draudimo verslo organizavimas. Tyrimas yra analitinio pobūdžio, atliktas remiantis Lietuvos Respublikos įstatymais, naujo Draudimo įstatymo projektu, Lietuvos ir užsienio šalių autorių publikacijomis šia aktualia Lietuvos draudimo verslui tema.

Rinkos pokyčiai Lietuvos ekonominių santykių sistemoje susiję ir su esminiu draudimo vaidmens ir vietos draudiminės ūkio subjektų ir gyventojų apsaugos organizacijų sistemoje. Vienas iš pagrindinių šiuolaikinių ekonominių reformų laikotarpio uždavinių yra nacionalinės draudimo rinkos, galinčios užtikrinti ne-nutrūkstamą visuomeninę reprodukciją, priklausantią nuo neigiamų stichinių nelaimių, gamtinių ir pramoninių katastrofų, avarijų ir kitų nenumatytų įvykių padarinių, formavimas ir socialinės gyventojų apsaugos garantavimas, pablogėjęs valstybiniam socialiniam aprūpinimui ir socialiniam draudimui, kardinaliai reformavus valstybės finansų sistemą ir vykstant demografiniams visuomenės pokyčiams. Lietuvos draudimo rinkos formavimąsi dar labiau

paaštrina tai, kad jos kūrimas, įskaitant ir finansinio draudimo pagrindo, valstybinės draudimo priežiūros ir užsienio draudikų, teikiančių draudimo paslaugas Lietuvos vartotojams, reguliavimo, teisinės draudimo santykius reguliuojančios bazės kūrimą, vyksta pasaulinės draudimo rinkos globalizacijos, apimančios visas nacionalines draudimo sistemas, sąlygomis.

Tyrimo objektas yra Lietuvos draudimo rinkos plėtotės problema, atsižvelgiant tiek į draudimo raidos perspektyvas pasibaigus rinkos ekonomikos formavimuisi, tiek į draudimo sistemos ypatumus dabartiniu, pereinamuoju laikotarpiu. Draudimo plėtra trumpalaikėje ir ilgalaikėje perspektyvoje atsižvelgia į bendras pasaulio tendencijas, bet kartu negalima neigti ir nacionalinio draudimo verslo specifikos,

kurią lemia istorinės, socialinės, nacionalinės, demografinės ir kt. tradicijos.

Tikslas – ištirti draudimo verslo Lietuvoje vaidmenį ir rinkos ekonomikos formavimosi perspektyvas globalizacijos sąlygomis.

Straipsnio tikslą lemia šie **uždaviniai**:

- nustatyti Lietuvos draudimo verslo vietą ekonominių santykių sistemoje šiuolaikinėmis sąlygomis;
- įvertinti draudimą apskritai ir draudimo verslą konkrečiai rinkos ūkyje ir reikiamo valstybės dėmesio draudimui būtinybę;
- nustatyti draudimo verslo vietą vykstant pasaulinei globalizacijai;
- išanalizuoti šiuolaikinės draudimo rinkos globalizacijos laimėjimus ir trūkumus;
- ištirti Lietuvos draudimo rinkos formavimo prielaidas ir veiksnius, draudimo kompanijų ryšį pasaulinėje rinkoje.

Tyrimo teoriniu ir metodologiniu pagrindu tapo žymiausių Lietuvos, Rusijos bei kitų užsienio šalių mokslininkų ekonomistų mokslo darbai ir praktiniai apibendrinimai draudimo rinkos formavimo ir pasaulinės globalizacijos analizės srityje.

Straipsnyje panaudota autorės veiklos draudimo kompanijose surinkta medžiaga. Draudimo verslo rinkos formavimosi klausimų sprendimo metodo loginiai būdai, kuriuos naudoja draudimo kompanijos, padėjo išplėsti metodologinius šio tyrimo pagrindus.

Globali ekonomika ir tarptautinis draudimo verslas

Bazinių ekonominių santykių visuomenėje rinkos pokyčiai, susiję su asmeninės nuosavybės, paskirų nevalstybinių ūkio subjektų, leidimo verstis individualia verslininkyste atsiradimu, tapo esminio naujų nuosavybės interesų plitimo priežastimi, to rezultatas – susiformavo

objektyvi draudimo paslaugų ir komercinės draudimo rinkos, sukurtos pagal įmonių iniciatyvos ir valstybinės privačių draudikų veiklos priežiūros, vykdomos norint apsaugoti draudėjų interesus, principus, mokumo paklausa. Objektiviai tai verčia mokslškai tirti draudimo veiklos principus, valstybinės priežiūros draudimo srityje formas ir metodus, kurti valstybinę draudimo politiką pereinamuoju ekonominių reformų laikotarpiu, naujas draudimo rūšys, kartu aktyviai tobulinti draudimo įstatymus.

Globali ekonomika ir tarptautinės finansų, tarp jų ir draudimo, rinkos yra pagrindiniai besiformuojančios naujos pasaulio tvarkos arba „tinklinės“, sienų nežinančios globalizuotos informacinės visuomenės požymiai [7, p. 18].

Vienas iš svarbiausių XX a. pabaigos – XXI a. pradžios informacinės ekonomikos sistemos, arba informacinės ekonomikos, bruožų buvo finansų institutų pavertimas nacionalinės ir tarptautinės sąskaitybės centrais ir finansų globalizacija. Teigiami ir neigiami finansų globalizacijos vertinimai paaiškinami naujos pasaulio ekonomikos konfigūracijos atsiradimu: perėjimu nuo reguliuojamos valstybės sistemos prie liberalaus pinigų srautų valdymo modelio. Svarbiausi veikėjai šioje finansų rinkoje yra globalūs instituciniai investuotojai į naujas institucines formas – finansų konglomeratus, vienijančius bankus, draudimo, pensijų ir investicijų fondus bei kitas finansų srities institucines kompanijas – institutus, skirstančius ir perskirstančius tarptautinius finansų išteklius [7, p. 26].

Pasaulio finansų rinka yra visuma finansų ir kredito organizacijų, kurios veikdamos kaip tarpininkai perskirsto pasaulio mastu finansų aktyvus tarp kreditorių ir paskolų gavėjų, finansų išteklių pardavėjų ir pirkėjų. Pasaulio draudimo rinka, kuri yra viena iš finansų rinkos, egzistuojančios kaip savarankiškas ekono-

mikos fenomenas ir besiformuojančios kaip nacionalinių ir regioninių rinkų visuma, sudedamųjų dalių, lemiamą globalizacijos proceso permainų patiria daugelį permainų.

Per pastarąjį dešimtmetį daugybės privačių draudimo organizacijų (per 30), įregistruotų šalyje, atsiradimas, specialiųjų įstatymų ir poįstatyminių teisės aktų, reguliuojančių draudimo santykius, parengimas ir taikymas, didėjantys draudimo premijos, 2002 m. sudariusios 740,84 mln. Lt, surinkimo rodikliai patvirtina, kad nacionalinė draudimo sistema per pastaruosius tryliką metų vykstant svarbiausiems sisteminiams pokyčiams pasikeitė tiek kiekybiškai, tiek ir kokybiškai, ir tai leidžia daryti išvadą, kad nacionalinė draudimo rinka yra savarakiškas valstybės ekonomikos segmentas. Tačiau draudimo paslaugų, kurias nacionaliniam vartotojui – verslininkui ir piliečiui – siūlo Lietuvos draudimo rinka, efektyvumas yra labai nedidelis. Draudimo premijos dalis 2002 metais sudarė apie 2 proc. BVP, vidutinis draudimo premijos dydis (draudimo tankis), tenkantis vienam gyventojui, buvo apie 215 Lt (draudimo tankis – pasirašytų draudimo bruto įmokų dalis, tenkanti vienam šalies gyventojui), o tai akivaizdžiai yra mažiau nei vidutiniai pasaulio draudimo rinkos plėtros rodikliai (ES šalyse atitinkamai apie 9 proc. ir apie 1341 EUR). Draudimo paslaugų vartotojai vis dar kaip vieną iš atsisakymo draustis prižasčių įvardija „nepasitikėjimą draudimo organizacijomis“, kaip ir daugeliu valstybės finansų institutų. Lietuvos draudimo rinkos dalis bendrosios pasaulio draudimo rinkos premijos (2002 m. daugiau nei 2,5 trilijono dolerių) sudaro mažiau nei vieną procentą.

Tuo tarpu šiuolaikinėje pasaulinėje ekonomikoje draudimo vaidmuo labai didelis. Pirma, draudimas yra viena iš pagrindinių privačių įmonių „rizikos valdymo“ koncepcijų

rizikos valdymo formų. Antra, draudimas ir perdraudimas, užtikrinant globalių rizikų perskirstymą, draudiminio įvykio atveju užtikrina draudimo kompensacijų, kartais dešimčių milijardų eurų, išmokėjimą. Trečia, draudikai yra stambiausi instituciniai investuotojai tiek nacionalinių ekonomikų, tiek tarptautiniu mastu. Ir galiausiai draudikai papildo valstybinę draudimo ir aprūpinimo sistemą ir iš dalies ją keičia (savo investicijomis), užtikrina būtiną gyventojų socialinės apsaugos lygį. Stambiausių tarptautinių kompanijų hierarchijoje draudimo bendrovės turi pirmaujančias pozicijas.

Draudimo santykių dereguliacija pasaulinės draudimo rinkos globalizacijos sąlygomis, tarptautinės prekybos draudimo paslaugomis liberalizavimas, draudimo ir perdraudimo kapitalo koncentracija lemia didžiulės stambiausių transnacionalinių draudikų konkurencijos augimą, naujų draudimo ir perdraudimo formų atsiradimą, bankinio ir finansinio kapitalų susiliejimą. Besivystančių ir pereinamojo laikotarpio šalių draudimo rinkos tampa prioritetinėmis tarptautinio draudimo kapitalo ekspansijos kryptimis. Esminių pokyčių patiria valstybinės draudikų veiklos priežiūros sistema, vis didesnę vaidmenį įgauna tarpvalstybiniai integraciniai susitarimai, Generalinis prekybos paslaugomis susitarimas, lemiantys tarptautines prekybos draudimo paslaugomis sąlygas. Nauja informacinė terpė, įskaitant naudojamą internetu, leidžia vykdyti transrubes draudimo operacijas ir perdraudimą anksčiau nematytu mastu.

Esminių pokyčių patyrė ir daugelio pasaulio šalių nacionalinės draudimo rinkos. Vis daugiau šalių yra susietos vadinamųjų integracinių susitarimų, kurių tikslas yra pašalinti šalių dalyvių draudikų, teikiančių draudimo paslaugas nacionaliniams vartotojams, veiklos kitų šalių nacionalinėse teritorijose kliūtis. Tokie pro-

cesai vyksta Europos Sąjungos šalių teritorijoje, kur nuoseklių veiksmų, vykdomų paskutinius 50 metų, dėka susiformavo bendra draudimo erdvė, kurios ribose draudikų veiklą reguliuoja integracinė ES teisė kartu su nacionalinės finansinės ir civilinės teisės normomis. Draudimo srityje analogiški ir Šiaurės Amerikos laisvosios prekybos susitarimo, jungiančio JAV, Kanadą ir Meksiką, konkurencijos tikslai. Esminį vaidmenį integraciniuose procesuose vaidina ir regioniniai Lotynų Amerikos, Azijos, Afrikos ir Karibų baseino šalių susitarimai.

Suvaržymų užsienio draudikams ir perdraudikams nacionalinėse Lotynų Amerikos, Indijos, Kinijos, Vidurio ir Vakarų Europos šalių draudimo rinkose panaikinimas pastarąjį dešimtmetį davė papildomą impulsą globalizacijos procesams pasaulinėje draudimo rinkoje.

Pasaulio ekonomikos globalizacijos pagrindą sudaro kapitalo judėjimas. Tarptautinių investicijų reguliavimo klausimai ir vis labiau didėjanti sąlygų užsienio investuotojams patekti į rinką liberalizavimo tendencija yra įdėmaus Pasaulio prekybos organizacijos (PBO) dėmesio objektas. Naujų šalių dalyvių prisijungimui prie PPO būtinas pripažinimas ir susitarimai investiciniais klausimais. Didelis vaidmuo šiame procese tenka išsivysčiusių šalių tarptautinėms tiesioginėms ir portfelio investicijoms besivystančiose ir pereinamojo laikotarpio šalyse, prie kurių priskiriama ir Lietuvos Respublika.

Tarptautinių investicinių projektų sėkmė iš dalies priklauso nuo investuotojų nuosavybės interesų draudimo nuo politinės rizikos sąlygų ir formų arba kitokiu būdu organizuotos draudimo apsaugos.

Lietuvos draudimo rinkos liberalizavimas ir globalizacija

Mūsų šaliai, suinteresuotai pritraukti užsienio investicijas, šių problemų sprendimas ga-

li turėti lemiamą įtaką. Nors Lietuva nuo 1993 metų yra Daugiašalės užsienio investicijų garantijų agentūros (*Multilateral Investment Guarantee Agency*) narė, daugkartiniai vykdomosios valdžios bandymai sukurti užsienio investuotojų Lietuvoje interesų apsaugos mechanizmą panaudojant draudimą buvo nesėkmingi. Todėl išnagrinėti investuotojų nuosavybės interesų, kaip draudimo apsaugos objekto, esmę, studijuoti ir sisteminti užsienio investicijų draudimo patirtį tiek valstybinėse organizacijose, tiek ir privačioje draudimo rinkoje ir tuo remiantis parengti tokio draudimo taikymo galimybių Lietuvos ekonomikos ir teisės sąlygomis pasiūlymus yra tiek mokslinis, tiek praktinis interesas.

Spręsdama įstojimo į Pasaulio prekybos organizaciją (priimta 2001 m.) bei savo, kaip lygiavertčio ekonominio partnerio, tarptautinėje gamybinėje, finansinėje, technologinėje integracijoje vaidmens stiprinimo klausimus, Lietuva vis labiau įsitraukia į pasaulinį darbo pasidalijimą, pasaulio finansų rinką, tarptautinę prekių ir paslaugų prekybos sistemą. Iš dalies šie procesai liečia nacionalinę draudimo rinką ir daro iš esmės svarbią įtaką jos formavimui ir valstybinės politikos draudimo srityje nustatymo procesams.

Tai, kad nėra draudimo teorijos tyrimų, lėmė, jog draudimo teorijos rinkos sąlygomis srityje nėra darnios sistemos, ribotai studijuojama tarptautinė valstybinio draudimo rinkos reguliavimo patirtis, kuriami visa apimantys ir efektyvūs draudimo įstatymai, taip pat, jog valstybinio ir vartotojų lygmeniu draudimo esmė, draudimo apsaugos organizavimo formos ir metodai nesuprantami, dėl to nacionalinio draudimo sistemoje nėra nuoseklių ir apgalvotų rinkos pokyčių.

Todėl, norint giliau suvokti komercinio draudimo principus, sukurti ekonomines ir tei-

sines sąlygas efektyviai plėtotis nacionalinei draudimo rinkai, parengti priemones, leidžiančias suderinti nacionalinius interesus ir pasaulinės draudimo rinkos formavimosi šiuolaikinio periodo realijas, būtina šiuolaikiškai pažvelgti į nacionalinio draudimo mokslą, sistemškai ir visapusiškai tirti pasaulinės draudimo rinkos formavimosi dėsningumus, studijuoti tarptautinės draudimo sistemos globalizacijos procesus.

Esant intensyviai pasaulinės draudimo rinkos globalizacijai, pasireiškiančiai įvairiomis formomis, reikia, kad nacionalinės draudimo rinkos adaptuotųsi prie naujo tarptautinės prekybos draudimo paslaugomis režimo, kurį nulemia draudimo priežiūros ir draudimo rinkų dereguliavimo liberalizavimas, kartu kyla efektyvios sąveikos tarptautinėje draudimo rinkoje uždavinys. Pasaulio draudimo ūkio globalizacijos priežasčių, formų ir tendencijų analizė leidžia optimaliai suformuluoti nacionalinės draudimo rinkos plėtros kryptis ir stimulus, o tai turi būti laikoma viena iš ekonominių reformų šalyje kryptį, taip pat subalansuotos Lietuvos integracijos į pasaulio draudimo ūkį veiksmų.

Pasaulio draudimo rinkos globalizacija yra įstatymų leidybos ir ekonominių kliūčių tarp nacionalinių draudimo ūkių išnykimo procesas, vykstantis dėl pasaulio ekonomikos pereinamųjų, ir jos galutinis tikslas yra globalios draudimo erdvės formavimas. Minėto reiškinio išraiška yra šie nuo dvidešimtojo amžiaus dešimtojo dešimtmečio pradžios suaktyvėję procesai [7, p. 19]:

1. Koncentracijos ir centralizacijos procesai, pasireiškiantys:

- pasaulio draudimo ir perdraudimo kapitalo koncentracija, išreikšta masiniais susiliejimais ir absorbcijomis, strateginių draudimo ir perdraudimo bendrovių al-

jansais pasaulio draudimo rinkoje, su tuo susijusių transnacionalinių draudimo bendrovių formavimusi;

- didelio masto draudimo, bankų ir paskolų kapitalo suaugimu, skatinančiu transnacionalinių finansų grupių formavimąsi;
- draudimo tarpininkų koncentracija rinkoje, išreikšta didžiausių tarptautinių draudimo tarpininkų formavimusi susiliejimu ir mažų bei vidutinių bendrovių įsigijimu;
- draudimo paslaugų vartotojų koncentracija, keičianti jų tradicinių draudimo paslaugų paklausą.

2. Tradicinių draudimo paslaugų formų ir rūšių pasikeitimai, naujų draudimo produktų kūrimas:

- draudimo ir finansų paslaugų suaugimas bei alternatyvaus draudimo ir perdraudimo atsiradimas, sekjuritizacija kaip naujas būdas organizuoti draudimo apsaugą, pagrįstą draudėjų ir draudikų aktyvų valdymu;
- „masinių“ draudimo paslaugų paklausos permainos, tai yra aktyvesnis draudikų dalyvavimas pensijų draudime gyventojų demografinio senėjimo išsivysčiusiose šalyse, valstybės „gerovės“ koncepcijos krizės ir valstybės dalyvavimo mokant senatvės ir invalidumo pensijas mažėjimo fone;
- privataus komercinio draudimo vartojimo srities plėtimas: draudimas nuo politinės ir karo rizikų, kreditų ir garantijų draudimas; informacijos rizikų draudimas ir t. t.

3. Rinkos aplinkos pasikeitimas šiomis sąlygomis:

- visiškas draudimo paslaugų teikėjų ir vartotojų kompiuterizavimas ir interneto naudojimas perkant ir parduodant draudimo ir perdraudimo paslaugas;

- draudimo nuostolių skurdinamasis poveikis, susijęs su urbanizacijos didėjimu, technikos pažanga, privačios ir korporacinės nuosavybės brangimu, globalaus klimato permainų įtaka;
- užsienio draudikų ir perdraudikų prieinamumo anksčiau buvusiose „uždaroje“ nacionalinėse Vidurio ir Rytų Europos, Lotynų Amerikos, Azijos rinkose didėjimas;
- visuotinis draudimo paslaugų prekybos liberalizavimas dėl valstybinio ir nevalstybinio finansų, taip pat draudimo rinkų reguliavimo liberalizavimo.

Finansų globalizacija ir konvergencija, atverdamos plačių galimybių kai kurioms šalims prieiti prie pasaulio finansų išteklių, kelia nenumatytų pavojų, susijusių su valstybės reguliavimo mažėjimu ir nekontroliuojamu kapitalo judėjimu per valstybių sienas. Kartu su valstybės reguliavimo liberalizavimu rengiamos bendros globalios „žaidimo taisyklės“ pasaulio finansų rinkos dalyviams, kadangi „...vienas XXI amžiaus uždavinių yra rasti būdą suderinti atitinkamą nacionalinį suverenitetą su finansų unifikavimu...“ [6, p. 29]. Pastarasis padeda nacionalinėms rinkoms tapti sudedamosiomis pasaulio rinkos dalimis. Daugelis tarpvalstybinių institutų ir tarptautinių finansų organizacijų rengia ir diegia bendrus elgesio standartus ir kodeksus visoms finansų veiklos sritims, taip pat draudimo sektoriui.

Išvados

Rinkos globalizacija yra įmanoma tik liberalizuojant rinkos reguliavimą. Iki 1990 m. draudimo veikla Vidurio ir Rytų Europos šalyse buvo monopolizuota valstybinio kapitalo įmonių. Lietuvoje tais laikais veikė vienintelė draudimo įmonė – Valstybinė draudimo įstaiga (dabar AB „Lietuvos draudimas“). Nuo 1991 m.

pradėjo kurtis privačios draudimo įmonės. Kartu veikė Lietuvos kapitalo ir užsienio šalių kapitalo privačios draudimo įmonės („Drauda“, „Preventa“, „Kauno draudimo kompanija“).

Lietuvos draudimo rinkos kaip ir Vidurio bei Rytų Europos šalių draudimo rinkų, liberalizavimui yra būdingi tam tikri etapai [4]:

1. Draudimo monopolio panaikinimas. 1991 m. buvo leista steigti tiek vietinio, tiek užsienio kapitalo draudimo įmones;

2. Draudimo veiklos vykdymas per filialus. 2001 m. Lietuvai tapus Pasaulio prekybos organizacijos nare buvo priimti Draudimo įstatymo pakeitimai, suteikę teisę Lietuvos Respublikoje steigti užsienio valstybių, kurios yra PPO narės, draudimo įmonių filialus.

3. Draudimo veiklos vykdymas neįsteigus įmonės (filialo). Numatoma įgyvendinti ir paskutinį draudimo rinkos liberalizavimo etapą: leisti Europos Sąjungos šalių draudimo įmonėms veikti Lietuvoje neįsiregistravus. Pirmieji žingsniai jau padaryti. Dabar pagal Draudimo įstatymą užsienio valstybių, kurios yra Pasaulio prekybos organizacijos narės, draudimo įmonės turi teisę įsiregistravusios sudaryti skraidymo aparatų draudimo, laivų (jūrų, ežerų, upių ir kanalų) draudimo, skraidymo aparatų civilinės atsakomybės draudimo, laivų (jūrų, ežerų, upių ir kanalų) civilinės atsakomybės draudimo, grupių savanoriško draudimo bei laivais (jūrų, ežerų, upių ir kanalų) ir skraidymo aparatais vežamų krovinių savanoriško draudimo sutartis su Lietuvos Respublikos fiziniais ir juridiniais asmenimis. Tokie draudimo rizikos liberalizavimo veiksniai didina konkurenciją, skatina užsienio kapitalo investicijas Lietuvos Respublikoje, gerina draudimo produktų ir paslaugų kokybę.

Draudimo rinkos liberalizavimo padarinius yra globalizacija. Vienas iš draudimo rinkos globalizacijos pranašumų yra užsienio draudi-

ky didelis finansinis pajėgumas, leidžiantis jiems prisiimti riziką, kuri viršija vietos draudikų finansines galimybes, užtikrinantis patikimą ir nenutrūkstamą draudimo įmonės veiklą. Lietuvos Respublikos, kaip ir kitų Vidurio bei Rytų Europos šalių, ekonomikos integracija į Europos Sąjungą ekonomiką sukuria vis didesnę draudimo apsaugos paklausą.

Iki šiol užsienio draudimo įmonės, siekdamos veikti Lietuvos draudimo rinkoje, steigė antrines įmones arba įsigydavo veikiančių įmonių, iš jų ir buvusių valstybės monopolijų, akcijų paketus. Taip supaprastinamas atėjimas į rinką, tuo pačiu įsijyama ir tam tikra rinkos dalis.

Draudimo rinkos dalyvių priežiūra taip pat tampa liberalesnė. Valstybinė draudimo priežiūros tarnyba prižiūri daugelį draudimo įmonių veiklos sričių:

- tvirtina draudimo rūšies taisykles, minimalius tarifus;
- reguliuoja draudimo techninių atidėjimų ir įstatinio kapitalo lėšų investavimą;
- įstatymo patvirtinta tvarka reglamentuoja draudimo įmonių įstatinio kapitalo lėšų

LITERATŪRA

1. Draudimo įstatymas IX–1737. Lietuvos Respublikos Seimas 2003 09 18, įsigalioja nuo 2003 10 08 [interaktyvus]. Valstybės žinios. 2003, Nr. 94-4246 [žiūrėta 2003 m. rugsėjo 20 d.] <http://www3.lrs.lt>
2. Bagdonavičius K. Draudimo įmonės veikla ne gyvybės draudimo rinkoje. Daktaro disertacija // Vilnius: VU, 2000.
3. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. 188 „Dėl draudimo įmonių įstatinio kapitalo lėšų, užsienio valstybių, kurios yra Pasaulinės prekybos organizacijos visatcėisės narės, draudimo įmonių filialų mokumo ribos lėšų ir draudimo techninių atidėjimų lėšų investavimo tvarkos tvirtinimo“ [interaktyvus, žiūrėta 2003 m. liepos 1 d.] <http://www3.lrs.lt>
4. Valstybinės draudimo priežiūros tarybos prie LR finansų ministerijos draudimo Lietuvoje apžvalga, 2001 m. [interaktyvus, žiūrėta 2003 m. liepos 20 d.] <http://www.vdpt.lt>

investavimo reikalavimus ir investavimo dydžius Lietuvos Respublikoje įsteigtų užsienio valstybių, kurios yra Pasaulio prekybos organizacijos narės;

- reglamentuoja draudimo įmonių filialų mokumo ribos lėšų investavimo tvarką ir dydžius [3].

Tačiau dėl globalizacijos įtakos keisis Lietuvos draudimo rinka ir jos priežiūra. Įstojus į Europos Sąjungą planuojama ne tik atsisakyti draudimo rūšies taisyklių bei tarifų tvirtinimo, bet ir Valstybinei draudimo priežiūros tarnybai palikti prižiūrėti tik finansinę draudimo pusę.

Globalizacija šiuo atveju yra teigiamas dalykas, nes supaprastins Lietuvos draudimo veiklą ir jos priežiūrą.

Finansų globalizavimas ir įvairių organizacinių-institucinių formų finansų konglomeratų kūrimas stiprina tarptautinį, nacionalinį ir regioninį pinigų ir finansų stabilumą. Todėl mokslo sluoksniuose nuolat keliamas papildomų reguliavimo mechanizmų pasaulio mastu būtinumo klausimas.

5. International association of insurance supervisors By-Laws. 1999. [interaktyvus, žiūrėta 2003 m. liepos 20 d.] <http://www.iaisweb.org>
6. Goldstein M., Mussa M. The Integration of World Capital Markets. IMF Working Paper, WP/93/95, 1995.
7. Турбина К. Е. Тенденции развития мирового рынка страхования. Москва: Анкил, 2000.
8. Адамчук Н. Г., Юлдашев Р. Т. Обзор страховых рынков ведущих стран Азии (на примере Китая и Японии). Москва: Анкил, 2001.
9. Юлдашев Р. Т. Организационно-экономические основы страхового бизнеса. Москва: Анкил, 2002.
10. Vilpišauskas R. Regioninė integracija Europoje: Baltijos šalių ekonominio bendradarbiavimo analizė // Politologija. 1999.

11. Gilpin R. Tarptautinių santykių politinė ekonomija. Vilnius, 1998.

12. Tsoukalis L. The new European economy revisited. New York, 1997.

13. Vilpišauskas R. Kam naudinga ir kam nuostolinga integracija į Europos Sąjungą // Laisvoji rinkla. 1999, Nr. 6. [interaktyvus, žiūrėta 2003 m. liepos 21 d.] <http://www.lrinka.lt>

14. Valstybinė draudimo priežiūros tarnyba prie Finansų ministerijos. [interaktyvus, žiūrėta 2003 m. liepos 21 d.] <http://www.vdpt.lt>

15. Kauno technologijos universiteto Socialinių mokslų fakulteto Edukologijos institutas [interakty-

vus, žiūrėta 2003 m. liepos 21 d.] <http://www.education.ktu.lt>

16. Pugačiauskas V. Globalizacija ir Lietuvos ekonominė politika, 2000. [interaktyvus, žiūrėta 2003 m. liepos 21 d.] <http://www.geocities.com/vykintas/m2mpa.html>

17. Bagdževičienė R. Šalies ekonomikos plėtra regionalizacijos ir globalizacijos santykio kontekste, 2003 [interaktyvus, žiūrėta 2003 m. rugpjūčio 15 d.] http://www.lrti.lt/vcikla/Prancsimai/RBgdz_SaliesEk.doc

18. Europos komitetas prie LR Vyriausybės [interaktyvus, žiūrėta 2003 m. rugpjūčio 15 d.] <http://www.euro.lt>

THE LITHUANIAN INSURANCE MARKET UNDER GLOBALIZATION CONDITIONS

Aleksandra Lezgovko

Summary

Surmounting the traditional capitalism, the capitalist private property and estrangement takes place by way of shifting from industrial economy to an economic system based on knowledge and information, formation of a new system of values of the modern man and transformation of a national state under the influence of processes of globalization of the economy and the society. The global economy and international financial markets are the main indications of a forming new world order and a net-like boundless global informational society.

One of the basic features of the informational economic system or informational economy of the end of the 20th – beginning of the 21st century is transformation of financial institutions into centers of national and international accounting and financial globalization. The positive and negative appraisals of financial globalization are the emergence of a new configuration of the world economy: transfer from the regulated state system to the liberal model of money flow management. The main players on that financial market are the global institutional investors in the new institutional forms of financial conglomerates uniting the banks, insurance, pension and investment (mutual, hedge, venture) funds as well as other companies of the financial environment – institutions distributing and re-distributing the financial resources of the world.

The financial market of the world consists of an aggregate of financial and crediting organizations that play the role of mediators in re-distributing the fi-

nancial assets of the world between the creditor and the debtor, the sellers and the buyers of financial resources. The world insurance market is a part of the financial market existing as an independent economic phenomenon and forming as an aggregate of national and regional markets, undergoing a number of changes under the influence of the globalization process.

Globalization of the world insurance market expresses itself as a process of obliterating legal and economic barriers between national insurance economies caused by the changes in the world economy and aiming at forming a global insurance space. This phenomenon demonstrates itself in the following processes actively going on since the 90-ies of the 20th century:

1. Concentration and centralization processes reflecting in:

- concentration of the world insurance and re-insurance capital which expresses itself in mass mergers, uptakes and absorptions, formation of strategic alliances of insurance and re-insurance companies on the global insurance market, as well as formation of traditional insurance companies on this basis;
- wide-scale fusion of insurance, bank and crediting capital leading to formation of trans-national financial groups;
- concentration on the market of insurance mediators expressing itself in formation of huge international insurance brokerage companies by

- way of merging and buying up small and medium companies;
- concentration of users of insurance services expressing itself in growing capitalization and changing their demand for traditional insurance services;
2. Modification of traditional forms and types of insurance services, development of new insurance products:
- fusion of insurance and financial services and emergence of alternative insurance and re-insurance, securitization as a new way of organizing insurance coverage based on asset management of the insurers and the insureds;
 - changing demand for „mass“ insurance services, in particular activation of the insurers participation in pension insurance against the background of demographic aging of the population in countries of developed economy, crisis of the concept of the „welfare“ state and reduced participation of the state in payment of old-age and disability pensions;
 - expansion of the sphere of usage of the private commercial insurance: insurance against political and military risks, insurance of credits and guaranties, insurance against informational risks, etc.
3. Change of market environment under conditions of:
- full computerization of producers and users of insurance products and implementation of the Internet for sales/purchase of insurance and re-insurance services;
 - increasing devastation of insurance losses resulting from the development of urbanization, technical progress, cost increase of private and
- corporal property, influence of global climate changes;
- expansion of access to foreign insurers and re-insurers on previously „closed“ national markets of the countries of Central and Eastern Europe, Latin America and Asia;
 - universal liberalization of sales of insurance products caused by liberalization of state and supra-state regulation of financial and insurance markets.
- The process of globalization and convergence, alongside with opening wide access possibilities for separate countries to the financial resources of the world, contains in itself unforeseen risks related to weakening of regulation by the state and uncontrolled transfer of capital through state borders.
- Simultaneously with liberalization of state regulation, common universal „play rules“ for the players of the global financial market are being worked out, because „... one of the tasks for the 21st century is to find a way to combine some national sovereignty with financial unification...“ [6, p. 29]. The latter facilitates conversion of national markets into constituting parts of the world market. A number of intergovernmental institutions and international financial organizations are engaged in working out and implementation of common standards and codes of behavior for all spheres of financial activities, also in the insurance sector.
- The financial globalization and formation of financial conglomerates of various organizational-institutional forms strengthens national, international and regional currency and financial instability. Therefore in scientific circles a question is regularly raised about the necessity of additional instruments for regulation on the world level.

Itiekta 2003 m. spalio mėn.